

327
J-68

Pytkyl dunja proletarliri, birlişinlar!

S. URANOV

**CƏT ƏL RAZVEDKILIRININ
SPION TATIŞ İŞIDIKI
BƏZI BİR MIKİR—HİLƏ
USULLIRI TOOJRULUQ**

Handwritten signature or initials in the bottom right area.

QK(B)P MƏRKƏZ KOMITETININ PARTIYƏ NƏŞRIJATI
ALMUTA—1937

327

4856.

У-68

Урачов С.

Шәт әл разведкәләриниң шпи-

он татцш ішідікі бәзі бір

микир-хилә уәуәллірі тоғру-

луқ.- Алматы қис(б) пмәркәс

Комитетиниң партнә нәшрия-

ті, 1937-49 б.

Урачов

Шәт әл

Оқи

Pytkyl dunja proletarliri, birlişinlar.

V ✓

323
U-68

S. URANOV

+

CƏT ƏL RAZVEDKILIRININ
ŞPION TATIŞ İŞIDIKI
BƏZI BIR MIKIR—HİLƏ
USULLIRI TOQRULUQ

no. 23 107.

срр 485B

ОТДЕЛЕНИЕ
ОТДЕЛЕНИЕ
ОБЩЕСТВЕННОЙ
БЕЗОПАСНОСТИ
КРАСНОКАМНСКОГО РАЙОНА

MS 5B 86

QK(b)P MƏRKƏZ KOMITETININ PARTIYƏ NƏŞRIYATI
ALMUTA—1937

Şpionluq, zıjankəşlik, diversiyə burzuaziyə dölətlirinin adət-ləngən carə-tədbiri bolup hesablinidu. Bu carə pəqət dıy-mən dölətlərgə qarşı celişiş ycynla əməs, dost dəp ejtilidi-qan dölətlərgimu qarşı işlilidu.

Dıymənlər bizgə şpionlar əvətip, tolimu əhmijətlik ucastkilaroqa öz adəmlirini ornaşturuşqa tirişiş bilənla qanaətlənməjdü. Ular şunıq bilən billə, Sovetlər Sojuzi grazdanlirinin icidiki adəmgərciligi kam, tutamsiz element-lərnı əzlrigə şpion qilip elişqa bərliq kycini işlitidu, ularnı əzlrinin şpionluq torioqa cışyryşkə tirişidu, ularnı vətəngə xainliq işlitiş jolioqa iştiridu, setivelip, aldap, qoqutup, ularnı Sovetlər Sojuzinin dıymənlirigə xizmət etişkə kəndyridü. Şpionnin, diversantnin, zıjankəşnin qorqunuclıqi, u „öz“ adimimiz degən pərdigə jəpinip biznin qatarimizə otyp ketidu, öz xoçajinlirinin əmrin orunlap biznin bəlimizni uştuş ycyn sovetnin nuroqun adəmlirinin beşiəqa jetiş ycyn, bəxitsizlikkə, apətkə ucurutuş ycyn, şundaq qilip dıymənnin jenişini onajlitiş ycyn biznin sərıməsliğimizdin, jənik işinip qaraşliqimizdin pajdiliniđioqanlıqini əstə tutuş kerək.

Dıymənnin işini qijinlitiş ycyn, biznin dölətlik joşurun sirimizni bilişigə, biznin Vətən qoqdaş işimiz bilən sotsi-alistik quruluşimizə zıjan təkkyzyşigə jol bərməs ycyn, biz beşimizdin kəcyrgən savaqlardin tegişlik nətiçə ciqir-şimiz zəryr, dıymənlərnin otyp ketişigə jol bolidiqan işinip qaraşliqqa, sərıməslikkə qarşı celiş çakalaşqa tegişimiz. Biz,öz Vətinigə xıjanət qilojisi kəlməjdioqan, braq, hoşjarlıqinin-joqlıqidin, dıymənni ajralmajdiqanlıqidin, unın munajim kişi boləqan bolup mutihəm haram ojini sezəlmigənliktin,

şpion bolup ketidioğan, hətta ajrim durus adəmlərnimu cət əl razvedkilirinin şpionluqqa tatiş ycyn qollinidioğan quvluq şumluqlirini, hər tyrlyk amallirini ecişqa tegişmiz.

* *
y

Cət əl razvedkiliri əzlrinin təjjarlioğan şpion kadrlirini hər tyrlyk jollar bilən başqa əlniñ jerigə kirgizişkə tirişidu. Bu kadrlar əz elidə uədan ixtijatlinip təjjarlinidu, şunin-din kejin şpionluq işini jyrgyzys ycyn razvedkinin qiziqqan eligə əvətilidu.

Çahan uruşinin vaqtida bolioğan mandaq bir vəqə bizgə məlum. Əngilijənin „DN-27“ degən agenti Devonşirda agentliq məktivini tygətkəndin kejin, uruştin ilgiri Germanijəgə ötkən, u jərgə baroqandin kejin əz ixtijari bilən German armijəsigə kirgən, kəp etməj lejtinant bolioğan. Bu agent nemis, anqilcan, fransuz tillirini jaxşı bilidikən, şunin bilən u Lilli şəhərinin jenidiki Bavarijə korpusinin komandacisi, Bavarijə patşasinin balisi Ruprixnin ştabioja xizmətkə kəcyrylgən. „DN-27“ uruş pytkəncə Əngilijə razvedkisi bilən alaqa qilip, qəqəz jezişip turoğan. Hətta 1918-jili, german razvedkisi sojuznik razvedkinin agentlirinin tizimini qoloja cyşyryp aloqandin kejinmu, şu caqda nemis polkini başlap jyrğən bu ofitsərnin siri ecilməj qaloğan. U vaqitliq pytym jasaş ycyn german delegati bolup Spaşəhərigə baroqanda əziniñ sirini əzi ecip, ocuqtun-ocuq Əngilijə delegatsijəsinin törəpigə ətəp kətti.

Təgişlik dələtnin icigə kirip uədan sinip ketişi ycyn başqa əllərgə şpionlar əvətiş usulini cət əl razvedkilirinin həmmisi qollinidu. Şunin bilən billə, xoşna əllərnin grazdandlirini ygynys jolida iş elip bəridu. Bəndiki məxsət qandaqla bolsimu bir amal tepip, jəki qandaqla bolismu bir usul qollunup şpionluq işkə tatişqa bolidioğan adəmlərnəni tepiş. Germanijədin bir jaqqa bərişqa ruxsət alidioğan adəmlərnin həmmisigə Germanijədin kətməj turup millətci sotsialistlar partijəsinin taşqi sojasi işlər bəlymigə bərip jolquşqa məçbur ekənligi məlum, bu bəlym cətkə bərojuçi adəmlərnin xelila kəpçylygi razvedkilik qiliş ycyn vəzəpələrnəni alidu, şunioja oxşaş hər əldə uəruşidioğan adəmlirin! ygynys toqruluq ularoja jol-joruq bəridu.

Bundaq tərtpi Japonijədimu bə. Razvedka cət Əllərnin grazdandlirini ygəngəndə ularni razvedkiliq, şpionluq işkə qandaq jol bilən tatişqa bolidioğanliqini kəzləpla jyr-gy-zidu. Uruştin ilgilimu nemis razvedkisi əljətn kartoteka jasloğan, bu kartoteka şpionluq işkə tatişqa bəlgyləngən adəml-

lørnin, turidiojan səhərigə, işinin tarmaqlirioja, adəmlərin şəxsi sypytigə qarap bəlynidu“ *).

Kəp vaqitlarda şpionnin həjvisi bilən ixtijarsiz qurban bolup ketidiojan, şpionluqqa tatişqabəlgyləngən „kandidatların“ bu tizimliri hər tyrlyk sypytigə qarap jasildi, əlvəttə, ən ilgiri, səjasi jeqidin tutamsiz, ecañlajdiojan elementlər əskə elinidu. Unıñdin kejin hər tyrlyk kamci-liqliri bar, boşan adəmlər, ickylykkə bərilgən, buzulojan adəmlər, delətniñ xiraçitigə haramliq qiləjini bilingənlər, rastratcik adəmlər va jənə şularoja oxşaşlar əskə elinidu.

Mana şundaq bir nərsidin abroji təkylgən adəmlərnin tizimi qolda boləjandin kejin, cət əl razvedkiliri ularni şpionluq işkə tatiş yecn bu adəmlərnin cət əlgə bərişidin pajdilnidu. Öz elidə turidiojan adəmlərnin şpionluqqa tatiş yecn şpion tatidiojan alajtən agentlar əvətilidu. Sovetlər Sojuzioja əvətilidiojan şpionlar ubdan təjjarliqtin əti du. Ularoja til ygyttidu, şpionnin əvətilidiojan jerigə qarap, şu jərdə ciqidiojan jərlük sovet gezitini oqutidu, radio işi ygytilidu, təjjarliqnin davamida sovetniñ radio arqiliq bərilgən xəvərlirini hər kyni tıñlitidu. Məsilən polşa razvedkisinin SSSR oja əvətişkə təjjarliqjan şpionliri yecn „oquşqa təkliq qilinidiojan ədəbijatniñ minimum tizimi“ bar, şpionlarni məcəbur tyrdə oqup ciqip, Sovet tənqitinin rohida muhakimə qilişni bilişi tegiş. Bu tizimda „ecilojan boz“, „Capajev“, „Bruskij“, „Ganqandaq tavlandi“ oxşaş kitaplar bar. Bunin ystigə kejin ki caqda polşa razvedkilirigə sovetniñ jeni Konstitutsijəsi, partijə tarixi, staxanovcilar hərəkiti toqruluq materiallar oqutulidu. Ulardin sovet terminlirini işlitışni biliş işi tələp qilinidu.

Mana şundaq jol bilən təjjarlanəjan şpion tatquci şpionlar cət əllərnin turistliri teriqisidə, SSSR arqiliq etidiojan jolci teriqisidə SSSR oja əvətilidu, undaq bolnisa, Sovetlər Sojuzioja xupijənə kirgizilidu, bularnin kəzligini əzlrinin şpionluq işi yecn adəmlər tatiş boludu.

Kapital əllərnin bizgə əvətkən şpionlirinin qajsisi bolsimu, sovet şəraitlirioja nahajiti ildəjn əzlyşyp ketişgə, sovet adimigə oxşaş boluşqa, işkə ornuşuşqa tirişidu. Bolupmu, bizdə işsizlikniñ tamamən joqliqi bunioja jəniklik beridu. Şpion zavodqa kirişkə, sovet məhkəmisigə^o kirişkə, unıñdin

*) Uruştin ilgiri nemis razvedkisinde Rossijonin Əngilijə-nilon Fransijonin 47 min grazdaniqja jasalqan kartoteka işi bolqan. Bu adəmlər şpionluq işkə tatilidiojan adəmlərnin rezervi bolqan. Bu adəmlərnin şpionluqqa tatiş yecn ulərnin minəz-xulqioja qarap, sotivelişnin, qoqutuşnin, həjvə qilışnin, provakatsijonin hər tyrlyk usulini qollanqan.

Əl—aqqinə tepip elişqa, özünün şpionluq işigə kimni va uni qandaq jol bilən tatişqa bolidiojanlıqini bajqaşqa tirişidu. Muşu məxsət ycyn şpion jaləjan jol bilən jasaləjan jaki oqurlap elləjan pasport, qajsi bir caqlarda hətta part bilət, tyrlyk spravkilar, kepilnamilar bilən özini qamdaıdu. Şpion haşkarə jryş ycyn hər qandaq helidin baş tatmaıdu. Məsilən onaj işinidəjan ajallarni jaki qeri işcilərnin ailisidiki zavodqa bəlgylık staxanovci qizlarni izləşkə başlaıdu, bunındiki məxsiti ular bilən tonuş bolup zavodqa bəlgylık muhitqa dərru puxta ornuşup eliş, „palancinin eri“, „Tygəncinin kyj oqili jaki tuqqini“ bolup sinişip ketiş. Şpionluq vəziplərnə orunlaş ycyn bərlıq helilar jaraveridu. Unin ycyn çəmiyət turmuşidiki „aktivliq“, „staxanovciliq işi“, mu, xoşamət-cilikmu, jəqinpəzlikmu, jalvurup jryşimu jarajdu, nəticidə tolimu lajiqliq şerik tepip eliş ycyn şpion bir qancə qetim, „əjlinidu“, bir qancə qetim „açrişipmu“ ketidu.

Şunin bilən, hoşjarlıqın boşlıqini jaki pəqət unin tamamı bilən joqliqidin pəjdilinip, dıymən biznin qatarimizə kirip ketidu, „əz“ adimimiz bolupmu kərynidu. Sənəət orunliriəja jaki məhkimigə ornuşup elip, şpion biznin elimiznin adəmlirinin arisida şpionluqqa tatiş işini asta—asta jrygyzyşkə başlaıdu. Ularni Vətəngə xainliq işlitiş işigə ajlanduruşqa, cət əl razvedkisiəja xizmət etidəjan qilişqa tirişidu.

Kejinki vaqıtta boləjan sotqa qarioqanda, xəliq dıymən-liri-trotskicilar, zinovjəvcilar həm onci azəjinlar əzlrinin faşist xoçajinliriəja izligəngə soriəqandək bolup joluqti, ular japon-german faşizimiəja qoqqanliqidin əməs, tədiq ixlasi bilən xizmət etişkə tirişidu. Trotskici—şpion—nemis agenturisiəja boləjan sot, faşist razvedkiliri trotskicilarni əzlrigə agent qilip elişqa qandaq tirişsa, bu iplas satqunlarnin, trotskicilarnin, zijankəşlərnin, şpionlarnin, diversantlarnin faşist razvedkiliridin əzlrigə xoçajinni şundaqla oçəjrətlinip izligənligini kərsytidu.

Trotskici satqunlarəja hec bir qatnişi joq adəmlərnə şpionluq işigə tatiş qijinraq. Şunin ycyn, aval niyeti adil undaq adəmlərnə faşistlarnin razvedcikliri kəzidin ucamaıdu, şundaq qilip, nəccə tyrlyk iplas usullarni qollunup, ularni əzlrinin şpionluq işigə tatişqa tirişidu, ularni maddi jəqidin həm moralni jəqidin adaşturup, həjvə qilidu, qoqutidu.

Əgər şpion rənçigən, səjasi tutamsız, çigərsiz, milçin bəm kamciliqi bar adəmlərnin arisidin şpionluqqa təjjar turəjan adəmlər tapalmisa, u özünün ajlanduridəjan adimini bəlgyləp elip, özünün kerigigə qarap ularni hərəkətləndiryşkə

başlaydu, ularni rənçişlikkə, razi əməscillikkə, kəmciliqqə başlaydu, qajsi vaqlarda pəqət əp cəridiki adəmlərnin ari-sida qəstən ularniñ abrojini təkidu.

Məsilən, çət əl razvedkisiniñ kəzi cüşkən adəmnin etioja sovetkə qarşı listovkilar əvətılğən vaxlar məlum, şunindin kejin şpion u listovkini alqan adəmnin unioja qandaq qariojanliqini bajqap, təkşyrəp jyridu.

Əgər u adəm tətyr inqilabi listovka ekənligini hec kim-gə bildyrmisə, nu toqruluq partijə jaki sovet orunlirioja xəvər bərmisə, listovkini joqutup ətsə, u caqda bir az vaqittin kejin unioja şpion tatquci—şpion bəridu, uni cət əl razvedkisiniñ pəjdisiyoja iş işləşkə ajlanduruşqa başlaydu. Xoş, grazdan bundaq təklipkə hajran qelip baş tatişqa başlısa, şpion uni həkymətkə bildyrimən dəp qoqutidu, şpi-on tatquci—şpion u grazdanniñ sovetkə qarşı proklamatsijə-sini elip turup cüşənmej joşuqjanliqidin pəjdilinidu, bu faktni şu xətni elip kəlgən pocta toşuquci arqiliq oñaj də-lilləşkə bolidiojanliqini ejtidu. Şpionluq işkə kirişişkə aval-qi vaqitta raziliq alalmiojanliq bilən, şpion şunin bilən tox-tap qalmajdu. Bir az vaqittin kejin u bəjıqi adəmgə jənə ajlinip bəridu, əmdi u bu grazdanniñ avalqi qetim kəlgən-də uni həkymətkə tutup bərmigənligini ejtip, qoqutidu. Şpion addi bür, pəqət joşurun əməsdək məlumatlar sorajdu, şundaq məlumatniñ əzigə tolimu haçət bolup turiojanliqini ejtidu, aqca təkliq qilidu, şu məlumatlarni alqandın kejin jenip bu adəmgə təgməskə vədə bəridu. Xoş, şunindin kejin işniñ bərlıqi şpionniñ eqişioja qarap ketiveridu. Aval-qi qetim „uniojan“ adəm əndi qutulalmajdiojan toqja cüşi-du. Səvəvi u qarilinip qalidu. Şundaq qilip heligər şpion-nin qolida qocaq bolup qalidu.

Şpionluqqa tatişqa bəlgyləngən adəm bilən qancə jeqin-raq iş bəqrioja kirip ygynyp ketiş ycyn şpion hər tyrlyk usul qollinidu. Egilik xizmətcisi komandirovkioja jaki ku-rortqa bərojini ciqqanda, kytmigən jərdin joluqqinioja xo-şallanqan kişi bolup, şpion tatquci vagonda uni tonujdu, „unin tonujdiojan kişiiirini bumu tonujdiojan bolup ciqıdu“ həm başqılar. Uzaq jolda şpion tatquci əziniñ qarimioja ilinidiojan adəmnin bərlıq jeqidin ajlandurup kəridu, qandaq ojladiojanliqini bajqap alidu, uni oraşqa başlaydu. Bu məx-sət ycyn kurortta joluquşni pəjdilinidiojan vaqlar az əməs. Unında vaqit kəp bolidu, səjahətkə, ciqışqa mymkyncilik kəp bolidu, joluquşup tonuşuş oñaj bolidu, bolsimu iliq jyz-lik, munajim avalqi joluqqanda hec bür oj tuqquzmajdiojan adəmlər təpilidu.

Şpion tatquci şpionlarniñ hanvaqti adəmlərgə ajallarni əvətkən vaqlirimu məlum. Bu ajallar əzlriniñ ərliriniñ işigə baricə xumarlinip, „kənyl qojup“ turidu, ularniñ xizmitidiki joşurun sirlirini alidu. Eriniñ, səjasi abrojini təkyş ycyñ jetərlik materiallarni aloyandin kejin, bundaq ajallar işni ocuq qilidu, aqcini kəp tələjdiqan „öz“ razvedkisiqə xizmət etişni ocuqtin-ocuq tələp etidu. Bundaq haldin adil nişət bilən qutulup ketişkə həmminin qəjriti jetivəməjdu, xoş, şpionlar muşuni pajdiliniş, əziniñ qarmioqioqə ilingən anşiz, səriməs adəmnə öz vətinişə qəstlik qiləjuci xainoqə ajlanduridu.

Xoş, həqiqəttə şpionniñ mutihəm helisidin qutuluşqa, əzini ajlandurəqan hərakitidin boşunup, tecliq bərməş kəjnişə cyşkən şpionlarni haşkarilap əziniñ vətinişə pajda kəltiryşkə, sovetniñ hər bir adil grazdaniñ toluq mymkinciliş bar, qiləqan hər bir xatasini jə çinajitini, pəqət u qancilik eqir çinajət qilsimu joşumaj bojniqə elip, uni sovet həkymitiniñ orunliriqə bildyrşə, Vətənniñ dyşmini bilən joşurun birlişip, şpionluq vəzikipərnə orunliqəndin kərə, bunin əjibi bir qancə jenik bolidu. Mana şuni uquş kerək. Cət əl razvedkisi bilən birlişiş jolioqə cyşkən adəm əziniñ beşini hec qacan bijləməjdiqanliqini, başlap, əjipsiz bolup kərynidiqan asta-asta uni aval şpion boluşqa kəndyridiqanliqini barə-barə diversijələr bilən terrorciliq aktlarnimu səzsiz orunlaşni tələp etidiqanliqini hər qacan əstə tutuş kerək. Şpionni jeqin jolatsa boləqini, u qarmioqioqə ilingən kişini toluq jetləvalidu. Aval adil adəmnə xijanətcigə, kişi oltərgycigə ajlanduridu.

Məsilən, şpion-trotskicilaroqə boləqan keşinki sotta əjip ləngən jaş inzener Strojlov mana şundaq əhvaloqə ucioqan. Bu adəmnə sovet həkymiti tərbişilidi, oquitti, mutəxəsis eti ciqardi. Şpionlarniñ qarmioqioqə ilingəndin kejin, u asta-ast vətəngə xainliq qiləjuciqə, zijankəş həm diversantliqqa ajlandi. Strojlov Germanijədə komandirovkida boləqan vaqitəta nemis şpionliri aval unişə Trotskiniñ kitavini oquşqa bəridu, unindin kejin jənə bir tətyr inqilabi ədəbijat təklip qilidu, nətiçidə, uni həjvə qilip sovet həkymitigə tutup bərimiz dəp qorqitidu, bunin ycyñ Strojlovnin Berg oxşaş nemis şpioni bilən baqliniş jasişiniñ əzi uniş abrojini təkəti, degəngə oxşaş heli qollandi. Strojlov nemis şpionliriniñ bu quvluq-şumluqini adil nişət bilən ecişniñ ornioqə, şundaq qilip, əziniñ kəjnişə cyşkən şpionlardin qutuluşniñ ornioqə, əziniñ çinajitini ejtmioqanliqni artuq kərđi, əzini sovet həkymitigə tutup bərməşimiz degən vədiş ycyñ nemis razvedkisiqə kerəklik məlumatlar bərişkə vədə bərip raspiska

bərdi, şunun bilən u tamami bilən gestaponın cəngili-
oşa cüsyyp kətti. Strojlov öz vətinigə jenip kəlgəndin ke-
jin, uninoşa teşliq bərmidi. İxtijarsiz zijankəşlik, diversiyə
qilişqa kəndyrdi, şundaq qilip, Gestapo şpion Strojlov
bilən Kuzbastiki trotskici agentlirinin arisioşa kəryk saldi.
Xoş, unıñdin kejin, öziniñ satqunluq, şpionluq həm diver-
santliq pəs təqdiridin qutuluşi bir jaqta tursun, Gestopanin
agentlirinin javuzluq işlirini öz vaqtida ecip, öziniñ vətinigə
pajda kəltiryşkə, unıñ sadıq oqulı bolup qelişqa Strojlovnin
mymkinciligi boləjanliqi xəliqnin barliqioşa ocuq.

Faşistlar işlirinin dym komyrylyp qalmasıloqi ycyn, so-
vet həm partiyə kəpçylygi bilən NKVD orunlirinin haşka-
rilişidin saqliniş ycyn sovet jeridiki şpionlaroşa tolimu
saq boluşqa toqri kəlsə, ular əzlrinin faşistliq jeridə, unı-
oşa barəjan sovet grazdanlıri toqruluq qoqmastin, ocuq
hərikət qilidu. Polşinin jaki Germaniyənin jeridin ətyp
ketip barəjandila pojezdiki sovet grazdanlıriniñ jenişa jol-
cilar olturəuzilidu, bular jolciların sır sorap cekip kəridu, ular
ni əzlrinin şpionluq işigə tatiş ycyn hər tyrlyk helilər işləjdu.

Turmuşta boləjan kəp vəqələr, cət əl şpionlirinin qurup
qojoşan torloşa cüsyyp qalmas ycyn, iş bilən cət əlgə barı-
dioşan inzenerlirimiznin, teğışlik xizmətcilirimiznin həm baş-
qa adəmlərnin qancilik hoşjar boluşı kerəkligini kərsytidu.

Sovetnin „L“ degən grazdani cət əlgə barəjandin kejin,
cət əlnin tilini ygənməkci bolidu. Oqutquci kerək dəp ge-
zitkə çaka qilidu. Uninoşa əvətılğən nurəun xətnin icidə
başqilaroşa qarlıqanda alahidə bir xət bolidu, u xətni jezip
əvətkən kişi turmuşı tolimu eqir ekənligini adəmnin çeni
ecinarliq qilip jazidu. Ecip ejtqanda mandaq dəjdu: qarı-
mioşida 3 adimi bar bir oqutquci ajal, jyzma-jyz səzlyşyp,
meniñ tiləşa ustilioşioşa, oqutuş usulum başqılarnin barli-
qidin artuq ekənligigə kəzəyn jətkycə başqa oqutqucilarni
alimən dəp yzyl-kesil çavap bərmə dəp sorajdu. „L“ boj-
daq jigiti edi. joldaşlirinin arisida jaxşi partijest, çamaət
xizmətcisi, turmuşta tutamliq adəm dəp hesaplinatti. Unin
işləp jyrgən işitexniciskij iş bolsimu, tolimu çavapliq
iş edi, unıñ səvəvi xizmətcinin özigə qarap, dələtnin toli-
mu kəp əhmijətlik joşurun siri uninoşa məlum edi. „L“
rizalioşini bildyryp „muxtaç bolup turoşan“ oqutqucini səz-
lyşyp ycyn əjigə qicqiridu. Bəlgyləngən vaqıtta 26 jəşliq,
jəş cirajliq qiz kelidu, etim Meri dəjdu, başlap parən din
kejinla u „L“ ni taşqi kərynişidin mulajimliqi bilən tativa-
lidu, öziniñ turmuşinin eqir əhvalda ekənligini ecinarliq
ejtip bəjan qilidu.

Başlanıjan savaq bir nəccə aılar „L“ niñ əjidə bir qeliptə ətidu. Bu vaqitniñ icidə „L“ əzinin oqutqucisi bilən dos-bolidu. İkkisi səhərnin cetigə sajahətkə billə ciqidiqan vakinoqqa billə bəridiqan bolidu. İkkisinin arisidiki munasibət bəroqansiri jeqinlişidu. Billə jyrğən bərlıq vaqıtta Meri şəklinidiqan hec qandaq soal bərməjdı. Dinqa işəngyci ansidin joşurup, Sovetlər Sojuzi toqıruluq jeziloqan kitaplarni oqattim, əgərdə boşvaqitim bolsa, bolşeviklərnin kəz qaraşliri bilənmu otaqlışattim desimu, Meri səjasi məsililər bilən az tonuş edi. Bir kyni kəcqurun oquş vaqıtida Meri bətap bolup qalidu. U əzinin tuqquni „N“ degən vracni qicirışni sorajdu. Vrac kəlgycə Merinin əhvəli avalqidinmu osallap kətkəndin kejin, uni divanoqja jatquzuşqa toqra kelidu. Kəlgən vrac uni tolimu haqan ikən, jyriginin tepiş osalliqan dəp tapidu. Vrac paraşok dora bərip, u patla uxlap ketidu, Merigə təgmə, təc jetip dəm alsun dəp „L“ qja etip ketidu. Bir nəccə saat vaqit ətidu. Meri kecisi saat 3 boləqancə oxan majdu „L“ əndi oxanqan bilənmu Merini əjdin ciqirip etiş lajiqsiz bolar dəp ojlajdu. Haqanliq-tin „L“ əzimu capsanla uxlap ketidu. Ətisi ətigən oxansa divanda Meri joq, u həmmə əjdə joq bolup ciqidu. „L“ həjran qalidu. Acquclar joq, u əzinin əjiniñ taşqaqi işigininmu, icki işigininmu acqucini tapalmiqandin kejin, unindinmu artuq həjran qalidu. „L“ uni qancə izlisimu tapalmajdu. Telefon arqiliq usta qicqirip qulupni buzuşqa toqri kelidu. Əzinin joldaşliriqja bərip, boləqan vəqəni ejtişniñ ornioqja, „L“, gumanlinişqa başlajdu. Vəqəniñ bundaq boləqanliqioqja qajsi birliri guman qılar, unıñ bilən Merinin arisida bir nərsə boləqan ekən dəp ojla, acqucnin joqulup ketişigə hec kim işənməs, muşularniñ axirisida uni səz-cəcək qilişqa başlar, faktqa işənməstin axirida kənylsiz səzlərdin başqa hec nərsə ciqmas dəp ojlajdu. „Unciqmas kərək həttə əzəmdin başqa hec kim hec nərsə bilməjdioq“ dəp ojlajdu „L“. Məsilə bunında, Meri agint boləqan kontrrazvedka əz planiniñ bərlıqini „L“ niñ əjidə Merinin qonəqanliqı toqıruluq, acqucnin joqulup kətkənligi toqıruluq, işikniñ buzuloqanliqı toqıruluq kimgə bolsimu ejtişqa qorqar degən pisixoloji-jəlik momentkə tajinip tyzgənligi „L“ niñ ojiqımu kəlmigən.

Andin kejin bir az vaqit ətkəndin kejin „L“ boləqan vəqəni unutuşqa başliqanda, bir kyni kəcqurun unıñ əjigə tonimajdiqan bir adəm kelidu, u əzini jərlık kontrrazvedkinin agenti mən dəp tonuşturup, kontrrazvedkinin şəfidin bolsimu „L“ qja joluqup unıñ bilən Merinin arisida boləqan

vəqə toqıruluq səzlişşni tapşurloqanlıqini ejtidu. Agentniñ ejtışigə qariloqanda, Meri kontrazvedkiqə ərizə beriptu, ərizidə əzinin şagirti cət əldiki palanci sovet məhkimisinin xizmətçisi bir nəccə aqlar oqiloqanda əzini yaxşı tutup kelip, kejkini savaqniñ vaqtida mənə pirozni bilən cəz bərdi dəptu. Oqizani icip oltuqanda əzinin beşi aqlanlıqini sezipdu. „L“ vrac qicqirip uninqə paraşok dora bərgyzyptu. Paraşok dorini ickəndin kejin Meri azraq oqlinip oxlap ketiptu. Kecisi bir eqlir nərsə tenigə qattiq təkəndin kejin oxunup ketiptu. Esini jioqip, qarisa, əzi jatqan divanniñ ystidə „L“ ni kəryptu, „L“ uninqə zorluq qilmaqçi boluptu, aqlaqə hajvanliq xijanətlər işligən, teninin 15 jerini cişləp kəkəvetiptu, bir az qarşiliq kərsytyp Meri unindin boşap başqa bəlmigə kirgən. Braq „L“ u jərgimu qoqlap kirgən, ikkisinin arisida talaş janvaştin başliniptu. Qutulalmajdiqan bolqandin kejin Meri ystəlniñ ystidiki qacidin tuzni „L“ niñ kəzige cecivetiptu. „L“ jənimu qoqlajdu dəp oqlap Meri talaqə qecip ciqip, ejnin taşqaqi işigi bilən icki işgini bəkitip ketiptu. Meri əzinin ərizigə tiziloqan acqucni, „L“ niñ ejiqə qicqiriloqan vrac „N“ niñ guvalioqi bilən qoşup beriptu. Vrac u guvaliqta „L“ Merini ejiqə elip kətmə, menin ejiqədə qaldur dəptu. Guvaliqta vrac, əti si Merinin uninqə kelip qattiq joqatqanlıqini, tenida cişligənnin qan bilən toloqan daq bolqanlıqini etipdu.

„L“ agentniñ bu səzini aqliloqandin kejin, həqlidin adişip, ənsirəp əzige egə bolalmaj qalidu. U əzinin cunqur godanoqə cyşyp baroqanlıqini, barliq təqdır moşu tonimajdiqan adəmnin qolida ekənligini roşən bilidu. Uni beşimni qandaq qilsam aman qutulduramən degən oq besip ketidu, bu əhvaldin qutuluşniñ birdin-bir joli bolqan vəqəni jeqin dostliriqə berip ejtış ekənligi oqiloqə kəlməjdu, andaq bolmiqanda səzsiz halak bolidiqanlıqini səzməjdu. Kontrazvedka planni puxta işligən. „L“ ni şpionluqqa tatmaq bolqanda, uninqə kontrazvedkini moşu işniñ həmmisini qozqatqan, uninqə tyvigə jətkyci qilip kərsətməj, turmuşinin eqlir minutida uninqə qolinin ucini bərgən saqlioquci qilip kərsətməkçi bolqan, şunin ycyn kontrazvedkiniñ bundaq rəhimlik adəmlirigə əpləp „uşşaq“ xizmət kərsytyşkə bolidiqə dəp oqlajdiqan qilip jasioqan.

Kontrazvedka uninqə əbrojini təkyp, çedəl ciqrişqə xuma əməs, cynki səz addi bir adəm ystidə əməs, bəlkı bir əlnin çavapkər xizmətkari, u əl bilən həkəyimi mətədil diplomatik munasibəttə dəjdu, agent. Braq ərizə cyşkənliktin kontr-

razvedka tərgəş jyrqyzyp, uni prokuroroğa tapşuruşi tegiş. Bu iş toqruluq ular Merini qicqirip elip, unıñdin çavap aptu, əzliri təşəbbüsci bolup unınoğa çedəl ciqarmaj, ciqışıñni təkliq qiliptu. Meri kəp vaqit rizaliq bərməptu, şundaq bolsimu kontrrazvedkinin qisişi bilən riza bolıqinini bildiryptu, braq bəş kyn qərəl icidə 5 min som altun aqca, bərsila ciqışimən dəp şert qojuptu. İlgiri „L“ bunınoğa kənməjdu, unıñdin kejtñ azıraq somoğa riza bolıqanlıqını bildyridu, braq agent bundaq sözlyşys yecn əvətilmigənligini ejtidu. Andin kejkinki kynlərdə „L“ agent bilən ucruşup, aqcisi joqlıqını, uni tapalmajdıqanlıqını delilləp jyriveridu. Ycynci kyni „L“ bilən joluquş yecn bir cət əl kişisi kelip, u özini kontrrazvedka başlıqının jardəmcisi mən dəp tonuşturidu. U „L“ niñ bankedin aqca elişoğa jardəm berişkə hazır turoqanlıqını bildyridu, braq unıñ ornoğa kompensatsijə elişqa işinici barlıqını bildyridu. Kontrrazvedka kəp nərsə sorımajdu, u əlnin icidə tecliqnıñ boluşını, tərtip boluşını kəzləjdu, əndi, unınoğa kəp ərizlər cyşydu. Tolaraq, rastni jalıqandin ajrip bolmajdu, şunıñ yecn kontrrazvedkinin bilışkə xumar adəmliri toqruluq pəqətlə öziniñ pikirini ejtişni sorajdu.

„L“ bunıñdin təsrək nərsə kytken edi. Həttə bu şert unınoğa əjip əməstək tujulidu. Həttə u bunıñ bilən özini-əzi işəndyryp Sovetlər Sojuzi dışmənliniriniñ qilıqan təmitidin sovet grazdanlırini qutuldurup alimən dəp ojlaydu. Əndi bir camdam atlıqanda, „L“ vətəngə xijanət qilişnıñ halakətlik jolida bolıqan bolar edi.

Braq, dışməngə daq-duqça qilişqa nesip bolmıdı, „L“ bilən billə iş qilidıqan joldaşlırı unıñ jyryş-turuşidin gumanlinidu. İşikniñ buzuloqanlıqı toqruluq söz anlinidu, „L“ dıstlıridin qecip kəcqurunlıqı qajaqqıdu joq bolup ketişi, sorıqan soaloğa jalıqan çavap beridıqanlıqı bajqilidu. „L“ öziniñ bəzi bir nərsilirini setişqa başlıqanlıqı, ətnigə aqca sorap jyrişi kəzgə celiqıdu. Joldaşlırı unıñ bilən sözlişip kərməkci bolıdu, şunıñ bilən axırqı vaqıtta bolıqan vəqəniñ həmmisini ejtişqa „L“ niñ ərligi jetidu.

Biz bu misaloğa ətəj toluq toxtıduq, cynki həttə cət əl til oqutqucisini eliş oxşaş addi kərynıdıqan məsililərdimu hoşjarlıqniñ joqlıqı, dışmən ancə hilə-mikirlik əməs dəp özini-əzi bəzləşlik, boşanlıq, vətənnin aldidiki öziniñ vəzi pisini cyşənməslik. „L“ əxşaş ilgiri şundaq adil bolıqan, hec bir deqi joq grazdannimu vətənimizniñ berip turoqan javuz dışmininiñ qəimlıqə cyşərdi. Dışmənlimiz başlaptə hər qacan kickinə jardəm qilişni sorajdu, şundaq qilip, kişi

əltıyrşkə, ot qojuşqa, şpionluq qılışqa məçbur qılıdu, bu ularnıñ aditi.

Dışmən cət əllərgə komandirovkiqə baroğan bəzi bir sovet grazdanliriniñ tutamsızlıqı, şallaqlıqıdın pıjdiliniđioğan vaqıtlirimu bolıdu, bunıñ ycyn ular ajallarnı işkə salıdu, birsi u ajalnıñ eri bolup cıqıdu, ajalnıñ „xorlanoğan erigə“ kompentsatsiyə tələjdu, işni sugaşturup, çedəl cıqarmioğan-nıñ hesavioğa, asan işiniđioğan, boşan adəmlərnı şpionluqqa, vətəngə qəst qılışqa azdirıdu. Ilgiri gujaki deqı joq bir sovet grazdani Japoniyəgə komandirovkiqə baroğan ceoqıda mana şundaq bir apətkə ucırajdu. U restoranoğa va başqa tamaşa orunlirioğa pat-pat berip jyridı, şundaq qılıp jyryp, şu jərgə berip jyridioğan bir ajal bilən tonuşıdu, ajalnıñ taşqı kərynişi „aristakratka“ oxşaş, xelila cırajlıq ajal bolıdu.

Bir kyni heliqi grazdan şu ajal bilən ucuruşup, nahajiti qımmətlik restorannıñ bir bıçığıdə olturıdu, şu vaqıtta bularoğa kytmigən jərdinəskərcə kijingən bir japonluq kelıdu, u özini muşu ajalnıñ „eri mən“ dejdı, şundaq qılıp, sovet grazdaniqə jamişipla alıdu, əj iciniñ namusini xorlioğan ycyn unıdın qanaətləndyryşini tələp qılıdu. Şu jərdə jənə bir adəm ucırajdu, unıñ taşqı kərynişi munajim adəmgə oxşajdu, umu japonluq bolıdu, braq,—cnıl-beşi addi adəmnıñki bolıdu, bu japonluq avalqı əskərcə kijingən japonluqqa çedəl cıqarma, jaxşiliq bilən cıqış dəp pəpləşkə başlajdu, əgər bu bolmioğanda işniñ aqıveti çedəlgə tutuşıdıoğandək bolıdu. Qijin əhvaloğa ucuroğan sovet grazdani „cıqışturoquciqə“ jamişıdu, unı bir qutuldurquci dəp bilıdu. Bu səznıñ aqıveti „cıqışış“ bolıdu, braq, qandaq baha bilən cıqışış boldı dəjsiz? Sovet grazdani „cıqışturoquciqə“ SSSR diki bəzi bir işlərnıñ hali toqruluq „xəvər“ bərməkci bolup raspiska berıdu, „cıqışturoquci“ japon razvedkisinıñ agentı bolup cıqıdu, əndi, raspiska bərgəndin kejin, sovet grazdani „cıqışturoqucinıñ“ ocimida bolup qalıdu. „Cıqışturoquci“ sirimni haşkarə qılıdu dəp qoqup, u ystiystigə eziqıverıdu, şpionluq tapşurmılarıni ystiystigə orunlaverıdu, şundaq qılıp, u japon şpionioğava öz vətiniñ dışminigə ajlinip ketıdu.

„N“ değən sovet grazdani cət əldə komandirovkida bolıqanda, mundaq bir şaraitta cət əl kontrazvetkisinıñ qarmioqıoğa cışyp qaloğanlıqı məlum. Bir kyni „N“ papkisini tutup, kafegə barıdu, „N“ bir qancə cinə kafe icıdu. Unıdın kejin papkisida hec qandaq bir xizmət qəoğəzi bolmioğanlıqtın, ystəlgə qojup qujupla, telefon arqılıq

sözleşkini cıqıdu. Əzi olturqan ystəlgə jənıp kelıp, qojup qojıqan jerıdın əzınıñ papkısını qolıqıa alıdu, jənə bır muncə vaqıt olturup cıqısqıa başlajdu. Kafə işıgı aldıda unınoqıa cət əlnıñ jaş bır jıgıtı ucırşıdu, u jıgıt „N“ dın „Sız palan degən kışıoqı“ dəp sorajdu, „N“ həə şı mən dəp çavap berıdu. Andın kejin cət əl grazdani „N“ ni cətkərək qıçırıp elıp, „Sız, N“ çanıbı sovet şpıonı ekənsız, bızñıñ dölıtımızñıñ qanıunını buzup, jırgən ekənsız. Bu texı palıtsıjögə məlum əməs, braq sız tamamı bılən menıñ qolumda, sız maña bır az „xızmət“ qılsınız, sızñı aman saqlap qalımən „dəjdu. „N“ əzıgə qılınıqan təmətkə qarşı turoqanda, cət əlnıñ adımlı accıqınız kəlmısın, bəri bır qutulalmajsız, cynkı sızñıñ papkınızda bızñıñ dölıtımızgə qarşı jezılınqan şpıonluq dakument bar, dəjdu. Papkısıda undaq əjıplık qılıldıqan qəqəz joqlıqı „N“ nıñ əzıgə bəlgıylyk, şı jərdə turup papkısını acıdu, acqanda əzınıñ hər tyrlyk qəqəzlırınıñ arısıdın cət əl tilıda jezılınqan dokument cıqıdu, N“ bu şımluqqa həjran qalıdu, bu dakument u telefon arqılıq sözlışışkə cıqqanda selınqan bolsa kerək. „N“ bunınoqıa accıqlınıp, helıqı adəmni dakumentı salınqan sən dəp əjıpləşkə başlıqanda, məlumsız adəm mandaq dəjdu: Qızaman, çanıbı „N“ ,sız bunıñdın qandaq qutulup ketəsız. Mən sızñı qutulduraj degən edım, əndı, sız bunınoqıa unımısınız, mən hazır, dərıu sızñı jərlik polıtsıjögə tutup bərımən „dəjdu. Qısqsını ejtqanda, „N“ bundaq gəpñıñ həmmısını qojup gumansız adıl adəm halıda polıtsıjögə əzi berışñıñ ornınoqıa, tonuş əməs bolınqan adəm bılən cıqısqıñıñ jollını ızləjdu. Axırıda „çedəldın qutuluş“ ycyn Sovetlər Sojuzıda turıdıqan bır adəm toqruluq mulumat berışkə razi bolınqanlıqını bıldıııdu, braq „N“ ni əzınıñ qılıtınoqıa cyşırgən şpıon bunıñ bılən qanaətlənməjdu. Tapşırını orunlaşqa rıza bolqını toqruluq qolıdın qəqəz alqıca, „N“ ni boşatqısı kəlməjdu. „N“ kəjnıgə cyşkən şpıondın qutuluşñıñ başqa carısını tapalmıqandın kejin, u unıtmajdıqan xata qılıdu, u şpıonınoqıa raspıska berıdu, əzıgə tapşıruluqan işıni orunlaşqa məçburluq alıdu, bu raspıska „N“ nıñ pytın həjatıda manlıjınoqıa besılınqan tamınoqıa bolup ketıdu. Moşu raspısıkını pajdılınıp, şını çaka qılımız dəp qoqıtup, faşıstlar razvedkısınıñ agentlırı u qajaqqa barsımu kəjnıdın qalmajdıqan bolıdu hətta əjıvı joq kəryındıqan tapşırımılardın başlap, axırıda „N“ ni həqıqı şpıonluq ıştın „besıñı kətərməj“ qojdı, unı əz vətınıgə qəstlık qılınqan, faşısalar razvedkısınıñ qolıda jallanqan dəjyz şpıon qılıp aldı.

Cət əllərgə baroqan adəmlərnin moral jəqidin tutamsiz liqidin pəjdilinip, şpionların ularni əzlrinin qiltioqja ilindyrğən bunindin başqimu vəqələr məlum. Cət əlgə komandirovkioja əvətilgən bir xizmətci xizmət jolida əlaqa qilip jyryp, cət əl əlciliklrinin bir qancə cinovikliri bilən tonuşidu. Ularnin biri aqcisi kəp kişi bolup kərynyp grazdan „T“ ni tyrylk ojunlaqja-at bajgisiqja, teatroja, kənyl acidiojan başqa orunlarqja va şunioqja oxşax jərlərgə pat-pat qicqiriveridu. Andin kejin heliqi cət əlnin adimi ojniojan ojun-kylkinin həmmisigə amal qilip aqcini əzi tələşkə tirişidu, şunin bilən „T“ əzinin tonuşi bilən vaqitni hemişəm nillə ətkyzidiojan boludu, hər qandaq ojun-kylkə çajlarqja bərip jyridu, kənylyk turmuşqa kəmylyp ketidu. Braq, nir caqda „sexi adəm“ „T“ qja əzinin aqcisi tygəp, bankrot boləjanliqini ejtidu, ilgərkə alojan ətnilirimni dərru təlişimni tələp qilivatidu dəjdu, şunin ycyn, „T“ bilən bilə jyrgəndə unin ycyn xəşligən aqcisinin həmmisini qajturuşqa soravatqjanliqini ejtidu, „T“ din qancəaqca soriəjanliqini anliqanda həjran bolup qalidu, cynki, u cət əl adimi bilən bilə jyrgəndə hec qacan undaq aqca xəşləngən joq edi. Şundaq bolsimu cət əlnin adimi bilə xəşligən aqcini dərru janduruşni tələp qilidu. „T“ nin undaq kəp sommini hec qəjərdin tapalmajdiojanliqi əzidin-əzigə məlum, şunindin kejin unin tavaqdişi bu əhvaldin ikkisini tən „qutulduridiojan“ carini ejtidu, u carə mandaq bolidu: „T“ nahajiti bir əbrojliq adəmgə bir azla xəvər byldyrşə, u adəm bu xəvərlərdin kommirciski pəjda alar edi, dəjdu. „T“ bunioqja qarşiliq qiloqanda, unin „dosti“ „T“ nin adəmgərciliklə siqmajdi qjan iş qilojanliqi toqruluq dərru başliqliriqja bildyrimən dəp qoqutidu, əzlrinin bilə jyrgənliginin həmmisini ejtmaqci bolidu, unin ystigə senin maña ejtip qojojan joşurun sirlirin bar dəp jala jepip, uni jənəejtimən dəp qoqutidu. Undaq qilojicə moşu hec bir zijini joq məlumatni bərsiniz bolmamdu-dəjdu, „T“ qja şpion,-undaq bolmioqanda alnaminioqja, mymkin hətta hajatinizmu qorqunuc astida qalidu, unin ystigə ailiniz buzulidu, cynki, siznin adəmciliklə siqmajdiojan qiliqinizni ailiniz kəcyrməjdu. Undaq qilojicə həmmisini unutuş ycyn, menin tonuşimoqja bəzi bir məlumatlarni bildyrsiniz bolmamdu, uni ejtqan ycyn hec kimgə hec qandaq zərər kəlməjdiqja“ dəjdu şpion. Əzi dşmənlər bilən bilə jyryp kəcyrməjdiojan qiliqlirini joldaşlrinin aldioja selişqa „T“ nin qəjriti jətməjdu, şunin bilən əzinin bunindinmu jaman şəməndiciliklə qeliştin qutulşioja jol tapalmajdu, „T“ soriəjan məlumatlirini bərişkə riza

bolonliqi toqruluq qolidin qəqəz beridu. Unin hesavioqa ezinin tonuşidin hec qandaq aqca tələp qilmajmən, uni qoqatmajmən degən oxşaş hec nemigə ərziməjdiojan raspiska alidu, „T“ ezinin jeni xoçajinlirinin tapşuruşi bojicə, ularoqa joşurun dokumentlarni oqurlap bərməkci boludu, şu hərəkətnin ystidə qoloqa cyşydu, „T“ nin berip jətkən jeri şu bolidu.

Cət əlgə komandirovkiqə barojan sovet grazdanini şpionluqqa tatiş ycyn nemis razvedkisinin mındaq qopal usul qolanojan vaqtimu məlum. Cət əlgə kəlgən sovet grazdani özigə əj izləjdu. Bir qancə əjləni kəridu, axirida bir toxtiojan ajalnin içarigə qojmaqci bolon nemis əjini alidu. Əjnin egisi bilən səzlişip turojan caqda jaş bir qiz bolidu, u ezini əj egisi bolon ajalnin tonuşimən, dəjdu. Əjnin egisi əjnin içarə şərtliiri toqruluq səzlişip, bu joldaş bir jola kelişiş ycyn ikki kyndin kejin jenip kəlməkci bolidu, şu ejtiojan kynidə ezinin tallap alojan əjigə kelidu, jənə şu əjnin egisi bolon ajaloqa ucrajdu, ajal unin bir az səbir qilişini sorajdu, cynki, əjni bir jola içarigə beriş ycyn xoşna əjdə turudiojan uruq-tuqqanliri bilən məsləhtlişip kələj dəjdu. Əjni aloqucə tamaka cekip, əjdə kytyp turidu. Bir qancə minuttin kejin əjnin egisi ajal politsijənin inspektori bilən politsijənin vaxmistrni əgəştyryp kelidu. Inspektor uninəqa heliqi ajalnin ərizə bərgənligini ejtidu, başlapqi qetim kelip, əjni kərgəndə siz əj egisi ajalnin altun yzygini oqurlavapsiz dəjdu, u əjgə şu joldaş kelişdin ilgirmu, kelip kətkəndin kejinmu əj egisigə hec kim kəlgini joq, dəp unin jalisini sovet grazdaniəqa japmaqci bolidu. Inspektor protokol qiliş ycyn uni komissariatqa elip maşmaqci bolidu. U joldaş qattiq narizarliq bildyrsimu politsijəgə berişkə toqri kelidu, baroqandin kejin uninədin xorlap çavap alidu, u bir jaqta tursun, hətta axturmaqcimu boludu. Əjipkərnin axturuşqa rasa qarşiliq qilidiəjanliqini sezip, inspektor cirajini bir dəmdə əzgərtip, uninəqa mındaq dəjdu: mymkin, grazdan bu iştə tamamən əjiplik əməstü, biraq ajojaq bar, şunun ycyn bu grazdanil axturup, jaki protokol jasap işni prokuroroqa berişkə məçbur mən, dəjdu, əmdi iş eniqnanojicə tutup, qalmaqcı bolidu. Biraq u, inspektor hərmətlik əpəndigə bunədin qandaq xətərlik kelidiəjanliqini cyşəngən kişi bolidu, „əpsiz işni joşurup qaloqini“ ycyn, bir az aqca bərsə, əzi barliq işni qisqartip „oqrini əzila boşutuvetidiəjanliqini“ ejtidu. Ucurojan bu eoqir vəqəsidin, u joldaş capsanlıq bilən qutulup kətməkci bolup unin axirqi kelidiəjan nətinçisini ojlımaj, jancuoqidin portmanitni elip, inspektoroqa

20 marka aldiqə aqca qojdu. Qaq şu məzgildə işik ecilip, sipaji kijlənən, kelişkən jaş bir jigir kirip kelidu, unıñ taşqı kərynişl ofitsergə oxşajdu, biraq, addi adəmnin kijimini kijgən. Kəlgən jigir jenidiki əjdə olturup tutuloqan adəmnin politsija inspektorioqə parə bəriwatqanni anliqanliqini ejtidu. U mərtivisi coñ adəm boləqanliqtin, bu toqru-luq protokol qilişqə tegiş ekənligini ejtidu. Sovet grazdani-nin tutuloqan səvəvini inspektordin sorap elip, ofitser tutul-oqan adəmnin parə bərişi əjiplik ekənligigə ubdan ispat bo-lidu dəjdu, şundaq qilip, tutuloqan adəmnin parə bəriş qutulmaqci boləqanliqini kərsytyp, dərru protokol qilişqə tələp etidu. Tutuloqan adəmnin ofitser dərru tyrmigə əvətiş-kə bujrıjdu. Protokol jezilip bolidu, tutuloqan adəm unınoqə qol qojuştin baş tartidu, andin kejin ofitser inspektorni cıqırivetip tutuloqan adəm bilən jaləuz qalidu. Əzi kontr-razvedkinin ofitseri ekənligini, palitsijənin işini təksyrgyci ekənligini ejtidu. Boləqan vəqəniñ cataq ekənligini toluq anliqini, baləqə ucuroqan sovet grazdaniqə jərdəm bərişkə təjjar ekənligini bildyrdi. Ləjkin, u grazdan tegişlik xizmət bilən qajtumajdiqan bolsa, buni işləməjdiqanliqini ejtidu. Unıñ təklivi sovet grazdini öz tərpidin xizmət qilişqə tegiş boludiqanliqini ejtidu, atap ejtqanda bir adəm toq-ruluq jəni öz vətində turidiqan başqə bir sovet grazdini toqru-luq məlumat sorajdu. Bizniñ hanvaqti jigir hec nərsi-din tatinmastin, əziniñ kinişkisiqə ejtילוqan adəmnin eti bilən adresni jezip alidu, unıñdin kejin ofitserniñ sorişi bojicə, unıñ qojun dəptirigə öz qoli bilən rus tilida jənə şu familijəni jezip bəridu. Şunıñdin kejin kontrrazvedka ofitseriniñ bənisi bilən əzəm həttə op-onajla qutulduoqə dəp ojləp, öz əjigə jenip ketidu.

Bizniñ tonuşimiz jolda kelivetip boləqan vəqəni kəp ojləjdu, bu toqru-luq əziniñ joldaşliriqə ejtışqə bolamdu dəp ojləp kəridu, biraq, ular meni zanliq qilip, kyli-du dəp ojləp, bu vəqəsini hec kimgə ejtəmajdu, uni tamamən unutuşqə aldirajdu. lekin, 15 kyn ətkəndin kejin, unıñ əjigə telefon soqıdu. əzīgə məlum iş toqru-luq unıñ bilən kontrrazvedki-nin ofitseri sələşkisi kelidiqanliqini bildyridu. Telefon arqiliq ejtqan moşu səzdin kejin bəriş bizniñ hanvaqti işniñ nemə purəvatqanliqini uqıdu. U boləqan vəqəni dərru əzi-nin başliqioqə ejtidu. Şunıñ bilən əzini apəttin saqləp qali-du, undəq bolmiqanda kontrrazvedkinin qozəjatqan cirik komidijəsi uzaqraq sozuləqanda u grazdan səsiz haləq bolar edi. Razvedkinin agenti uni alqiniqə elip, unıñ çinajətini haşkariləjmən dəp qozəjatqanda, bizniñ joldaş unıñdin çap-

2094856

san kelip boləjan işnin həmmisini başlıoıoıa öziniñ bildiryyp qoıoıanlıoıını ejtti, sovetniñ adil niyyətlik graıdanlırı toıqruluq kontrrazvedkiniñ işləp kəlgən şpionlıoıınıñ javuzluq usullirioıa qarşı bildiryylgən naraziliq bilən kontrrazvedkiniñ hesaplışıoıa toıqri kelidıoıanlıoıını ejtidu. Kontrrazvedka bəlgyligən qurbanidin ajrilıoıısı kəlməj, uni qoıutuş ycyn jeni usullar qollunup, kəp vaqıt hərəkət qilip jyridu, braq, sovet graıdaniniñ udul va adil niyyətliğı arqısida unıñdin hec nemə cıqmaıdu.

Juqurda ejtiloıan misallar hec bir əjivi joq adəmləni əzlriniñ şpionluq torioıa cısyrys ycyn cət əl razvedkiliriniñ bolupmu, faşistlar razvedkiliriniñ qollunidıoıan cirik, javuzluq usulliriniñ bir aziniñla sirini acalaıdu. Dyşmənləniñ bunioıoıa oxşaş javuzluq toridin hər bir sovet graıdiniñ həqiqətcilik, sovet dəlitiğə adilliq, əz vətiniñin əldidiki vəzipisini uqudıoıan anlıq hoşjarlıq, əzigə tapşuruloıan işini adil niyyət bilən orunlıoıanlıq, əzini-əzi bəjıqap jyridıoıanlıq qutulduridu.

Faşist razvedkiliri əzlriniñ şpionluq işidə ən jaman iplas usullarıni qollunuş bilən billə, bularıniñ qollunup turıoıan usullirini burıua dələtliriniñ başqilirimu qollunuşı mymkın ekənligini, əzlıri qandaq qollansa, bu usullarıni ularıoıa qarşı şundaq dəriçidə qollunuşı mumkın ekənligini bilidu. Əz eliniñ adəmlirini bunıñdin bəlgylık jıosunda saq tutuş ycyn, faşistlar yst-ystıgə kinolar cıqrip turidu, bu kinolarıniñ məxsiti cət əllər razvedkiliriniñ usulliri bilən, jolliri bilən tonuşturuş. Məsilən, Mata Xarı (germanıniñ Parızdiki bolıoıan ataqliq şpion əjili) „Port Artur“, „Nataşa“, „Predatel“ oxşaş kartinılarnı kən jıosunda taritidu, keıjıtki kartina cət dələtniñ Germanıje jeridiki şpionluq işlirini korsytidu, bolupmu bu kartinida şpionlarnıñ torioıa cışkən german ucqucniñ əzigə qarşı jasaloıan, unıñ sirini haşkarılaıdıoıan dokumentlardin qoıqmaı, bolıoıan işniñ həmmisini əz başlıoıoıa ejtişqa kyçi jətkənliğı, şunıñ ycyn axirida stroj əldida uni maxtıoıanlıoıını kərs ətkən kartina bolidu İkkinci jeqidin faşistlar əzlriniñ şpionlirini kərənləp maqtajdu. Uların ərligi toıqruluq baştin — ajaq tolıvatqan jalıoıan ədəbijatlarnı cıqiridu.

Moşularniñ həmimsi jaşlarnı şpionluq „romantikisioıa“ qizıqturuş məxsitini kəzləjdu, faşistlar bu „romantikilar“ təjjarlıoıan əsasi kadrlirini cət əllərdə işləş ycyn təjjarlaıdu. Uların məxsiti sərəmilik, sərıməslik arqiliq, hoşjarlıqniñ suslıoıı arqiliq, əzlriniñ kişi əltyrys, diversıje şpionluq qiliş oxşaş cirik işlirini qilişqa jol tepip ətyp ketiş.

Şqionazniñ əz işini atquruş ycyn nahajiti kyçlyk aparatı

bar, bu aparat xoşna dələtlərnin ləlgə kirip kətlə yəyn haşkarə va joşrun mymkinciliklərnin həmmisidin pəjdilinidu. Çahan uruşinin təcrübisi, uruştin kejkinki vaqit, uruşnin aldidiki hazırqi dəvir, şpionluq işni hər qacan pyrəkəp turojan joşurunluqqa qarimastin, şpionluq hərəkətinin oçulaş jəj-ojanlıqini kərsytidiqjan tolvatqan fakitlar bərivatidu. Şpionaz əzlinin cəngilini dələt məhkəmilirigə, vətən qoçdaş yəyn əhmijiti bar cəq sanaət orunliriqə, transportqa salidu. Bununidiki məxsiti, dələtnin joşurun siriqə ariliş, texnika mukəmməllişinin halini bilis, nahajiti muhim orunlarqə əz adəmlirini qojuş, zijandaşliq, diversijəlik, xainliqlarni ujuş-turuştin ibarət. Şpionluq-bu yzlyksiz jyrqyzilidiqjan joşurun uruşuş, buni şpionlar armijəsi elip bəridu, u bir minutma toxtimajdu.

Kejkinki caqlarda Amerika, Əngilijdə, Fransijdə, Cəxoslovakijədə, Rumenijədə, İspanijədə jəpiq tyrdə bəluvətqan nuroqun sanliq sotlar muşuni kərsitidu.

AMRR
СТАВ
ИПАД
) 6 л   Н О Я
L. J.

TYZYTYŞ

Beti	Joli juqırıdın tövəndin	Besilöjini	Durisi
6	7	iplaş	iplas
8	15	eti	etip
.	14	asta-ast	asta-asta
18	7	həminisi	hemmisi

Тәрçиминиң җавапкар редакторы А. ОҖОСӘМБӘРДИЈЕВ

Техникалик редакторы А. БЕКТЕМИСОВ

Корректор D. JAXJANOV

Сдано в производ. 8/IX 1937 г.

Подписано к печ. 19/X 1937 г.

Казпартиздат № 94

Казглавлит № 1965

Объем 1,25 печ. л. 1уч.-авт. лист.

Колич. знаков в печ. л. 3990¹

Формат бум. 88X110¹/₃₂ доля листа

Тираж 5160 экз.

г. Алма-Ата, Книжно-журнальная тип. НКМII, Зак. № 1971

КНИГА ДОЛЖНА БЫТЬ
ВОЗВРАЩЕНА НЕ ПОЗЖЕ
указанного здесь срока

Колич. предыд. выдач.....

Т. „Ком. труда“ в 88)

С. УРАНОВ

**О НЕКОТОРЫХ КОВАРНЫХ ПРИЕМАХ
ВЕРБОВОЧНОЙ РАБОТЫ
ИНОСТРАННЫХ РАЗВЕДОК**

(На уйгурском языке)